

УДК 81`23:811.111`36

DOI <https://doi.org/10.32782/tps2663-4880/2026.45.2.14>

МОТИВАЦІЯ ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ ЗА ПРОФЕСІЙНИМ СПРЯМУВАННЯМ

MOTIVATION TO LEARN FOREIGN LANGUAGES IN PROFESSIONAL CONTEXTS

Каленченко О.О.,

orcid.org/0009-0000-7961-1020

кандидат філологічних наук,

асистент кафедри іноземних мов математичних факультетів
Київського національного університету імені Тараса Шевченка

У статті аналізується проблематика мотивації вивчення іноземної мови за професійним напрямом. Разом із методологічними концептами інтеграційної та інструментальної мотивації застосовано теорію А. Маслоу. Дослідження мовної мотивації здійснено у професійному контексті технічного спеціаліста, що вивчає іноземну мову. У світлі переваг і можливих бар'єрів проаналізовано впливи професійного середовища на мовну мотивацію фахівця. У статті аналізуються безпосередньо лінгвістичні аспекти та фактори оточення, що визначають тип і рівень мотивації спеціаліста. Також розглядається змішаний тип мотивації, що включає інтеграційний та інструментальний компоненти. Аналіз комунікативних цілей мовця та аспектів мовної мотивації проведено у контексті проблематики планувань навчального процесу у професійному середовищі. З позицій розвитку мовної компетентності проаналізовано способи підтримки мотивації для формування лексичного інструментарію, що включає як термінологічний апарат, так і додаткові засоби технічної нарації. Зокрема, увагу приділено способам інтерпретації якостей та технічних характеристик з використанням професійної лексики та можливостей словотвору. Різномасштабний аналіз мовної мотивації здійснено відповідно до завдань фахової комунікації на міжкультурному професійному рівні. Вплив професійно-технічного контексту проаналізовано з урахуванням сучасних способів дистанційної взаємодії з широкою міжнародною аудиторією колеґ-спеціалістів. Вплив іноземної мови на творче самовираження мовця у контексті професійного середовища проаналізовано із урахуванням особистісних прерогатив, досвіду, та світогляду. Ефективність індивідуального підходу опанування мовного матеріалу та доцільність вибору особистісно-орієнтованого стилю комунікації у професійному середовищі підкріплені практичними прикладами та результатами цього дослідження.

Ключові слова: мотивація, інтеграція, інструментальність, професійне середовище, комунікативна ціль.

The problem of motivation for learning a foreign language in a professional environment is analyzed in this article. The concepts of integrative and instrumental motivation are methodologically combined with A. Maslow's hierarchy of needs. This approach is applied to the professional context in which a foreign language is learned. The analysis focuses on the technical field as a professional environment that provides specific conditions for learning a foreign language. Linguistic and external factors that influence the learner and trigger a particular type of motivation are also analyzed in the article. The primary focus of this study is a mixed type of motivation, combining integrative and instrumental components. A comparative study of communicative aims and motivational principles provides an effective approach to organizing the learning process. Focusing on the development of personal language skills, the study identifies practical strategies for achieving learning goals and sustaining motivation. This paper examines ways to maintain motivation when working with lexical material, technical narration, and the development of a basic active vocabulary. The specifics of personal motivation are analyzed in the context of social and professional communication. The impact of the professional environment on motivation is analyzed, considering continuous online work and cross-cultural linguistic tolerance among specialists. The main aspects of personal motivation are interpreted in relation to the speaker's interests, personal prerogatives, work experience and worldview. This explains the nature of linguistic motivation, which is oriented toward higher personal, social, and communicative goals.

Key words: motivation, integration, instrumentality, professional field, communicative aim.

Постановка проблеми. Питання мотивації є особливо актуальним для мовців, що опановують іноземну мову за професійним спрямуванням. Мовна компетентність надає широкі можливості спеціалісту для популяризації своїх досягнень у ширшому контексті міжнародного професійного дискурсу. Оскільки специфіка вивчення іноземної мови у професійному середовищі має ряд своєрідних аспектів, методика опанування мовних навичок буде відрізнятися від загального

напрямку вивчення іноземної мови. Також по-іншому будуть функціонувати механізми мотивації роботи з мовним матеріалом у професійному середовищі. Звідси постає проблема мотивації вивчення іноземної мови у контексті професійної галузі. Знання специфіки та основних аспектів цієї мотивації суттєво поліпшить ефективність вивчення мови і дозволить використати всі переваги в обхід бар'єрів, що виникають у професійній сфері.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Енциклопедичні джерела акцентують на важливості мотивації, як динамічного процесу, «що керує поведінкою людини, визначає її організованість, активність і стійкість» [7]. Через це розуміння принципів мотивації є запорукою ефективною діяльності. Проблема мотивації вивчення іноземної мови представлена позиціями відомих науковців Роберта Гарднера та Уоллеса Ламберта, які вперше використали поняття інтеграційної та інструментальної мотивації [1]. Сучасні дослідники, зокрема Енн Меррітт, розвивають і поглиблюють цю проблематику, акцентуючи на неоднорідності мовної мотивації і доцільності виділення двох її типів. Аналізуючи прагнення мовця не просто вивчати іноземну мову, а пізнавати культуру, історію, суспільство, репрезентовані мовою, дослідниця інтерпретує інтеграційний тип мотивації як такий, що спонукає мовця долучатися до ціннісних та культурних феноменів, представлених мовою, що вивчається. Протилежним йому є інструментальний тип мотивації, який визначає практичне відношення мовця до мови як до інструменту досягнення цілей, коли «мовна компетентність не є самоціллю, а швидше засобом досягнення окремого професійного або особистого успіху» [3]. До найпродуктивніших компонентів інструментальної мотивації дослідники відносять фактори, пов'язані із професійним середовищем: профільним навчанням, працевлаштуванням, фаховим проектом. Інтеграційну мотивацію науковці та автори методик викладання іноземних мов розглядають у виразному антропологічному фокусі взаємовідносин із людьми, акцентуючи на споріднених соціальних контактах зі спільнотою носіїв, стосунках із друзями, родичами та близькими, об'єднаними мовою спілкування [6].

Постановка завдання. Беручи до уваги важливість елементів кожного типу мовної мотивації та актуальність її фахового спрямування, існує потреба дослідження впливу професійного середовища на продуктивність опанування іноземної мови спеціалістом. Завданням дослідження буде виокремлення впливу переваг і бар'єрів професійної сфери на мотивацію удосконалення мовної майстерності фахівця. Метою статті є аналіз основних аспектів фахового типу мотивації вивчення іноземної мови у контексті найефективніших мовних засобів, необхідних для професійного середовища.

Виклад основного матеріалу. Інтеграційний тип мотивації вивчення іноземної мови передбачає занурення мовця у простір соціальної взаємодії на культурному тлі, що веде до розширення

світогляду мовця та поглиблення його життєвого досвіду. У професійній сфері середовищем інтеграції є, перш за все, оточення фахівців, об'єднаних мовою, спеціальністю та професійним покликанням. Даний тип мотивації ґрунтується на прагненні мовця перебувати у контексті спільних фахових цінностей і бути невід'ємною частиною професійної спільноти. Окрім переваг, цей тип мотивації на початкових етапах вивчення мови може мати певні недоліки, які полягають у недостатній структурованості процесу навчання та факторі настроєвості, що створює не завжди бажану амплітуду навчального процесу. На ці проблемні моменти націлений інструментальний тип мотивації, який, навпаки, не маючи інтеграційного потенціалу, допомагає мовцю сфокусуватися на вирішенні конкретних професійних завдань і досягненні комунікативних цілей. Такий тип мотивації забезпечує необхідний режим виконання завдань у чітких хронологічних межах і організовує мовця, дозволяючи опановувати мовні навички для конкретних професійних ситуацій. Оскільки прагнення інтеграції у професійному середовищі невіддільне від практичного вирішення ряду завдань, для фахового спеціаліста актуальним буде змішаний тип мотивації зі збалансованим проявом її різнорідних елементів.

Контекст лінгвістичного аналізу може суттєво поглибити теорія А. Маслоу, за якою на мотивацію мають безпосередній вплив як базові потреби та цілі людини, так і прагнення визнання та самоактуалізації [2]. Фокусування на піраміді А. Маслоу дає можливість прояснити важливі аспекти мотивації та способи її підтримки. Згідно з цією концепцією, підтримка мотивації діяльності людини ґрунтується на гармонійному процесі досягнення цілей і забезпечення потреб від простіших до складніших. Відповідно до цієї моделі, мовну мотивацію слід розглядати у широкому діапазоні факторів як загального психологічного впливу, за яким «володіння іноземною мовою покращує функціональність мозку, спонукаючи його розпізнавати значення і спілкуватися у різних мовних системах» [4], так і факторів вищих соціальних і культурних цілей. Гармонійний перехід від простіших завдань до реалізації складних цілей забезпечить підтримку і посилення мотивації вивчення іноземної мови у професійному середовищі.

Цей процес може включати декілька етапів, а саме: засвоєння мовцем базового термінологічного вокабуляру задля реалізації основних цілей розуміння типових комунікативних ситуацій; набуття навичок діалогу з іншими мовцями; випрацювання індивідуальних та особистісно

орієнтованих способів лідерства у комунікації. Планомірно проходячи ці етапи розвитку мовних вмінь та навичок, мовець досягатиме ряд важливих, з точки зору мотивації, цілей. Від почуття впевненості у комунікації, що забезпечується різноплановою роботою з професійним словниковим запасом – до реалізації індивідуальних мовних особливостей і віднаходження власного фахово орієнтованого мовного стилю та особистісного лінгвопрофілю.

Найпроблематичнішим з точки зору мотивації фахівця є початковий етап вивчення значного масиву слів, технічних термінів, зворотів, що називають і описують цифрові явища та технології. На цьому етапі мовцю слід орієнтуватися на власну інструментальну мотивацію, що сприятиме достатньому накопиченню професійної лексики і дозволить перейти до вирішення складніших завдань. Практичні кроки інструментально мотивованого мовця можуть включати: підбір та опрацювання типових тем для фахових комунікативних ситуацій, формування базового професійного вокабуляру. Наприклад, для мовця із галузі комп'ютерних наук ефективним буде опрацювання спектру тем, таких як *Data basis, Programming Languages, Search Engine, Mobile phone technology* та базової термінології, зокрема найрепрезентативніших слів: *database scalability, data integrity, data coherence, automated backup, data retrieval, query optimization, system resilience etc.* Потреба розуміння складніших аспектів мовної сфери спонукатиме мовця до засвоєння інструментарію означень якостей та технічних характеристик, необхідних для галузі цифрових технологій, що забезпечить точність висловлень мовця, наприклад: *standardized data formats, semantic clarity, high-performance access, fault-tolerant data operations.* Організаційний вплив інструментальної мотивації, що орієнтує мовця на достатню кількість, точність і чіткість лексичних одиниць, поглибить засвоєння номінації властивостей технологій за допомогою постійної практики словотвору з використанням складних іменників, що може бути першим кроком до увиразнення власного технічного стилю мовця. Наприклад, при обговоренні проблематики *Databases*, для мовця будуть корисними складні іменники, створені суфіксальним способом: *simplicity of hierarchical databases, network databases flexibility, versatility of object-oriented databases.* Таким чином, під впливом інструментальної мотивації формується структурований термінологічний апарат, що строго відповідає цілям і завданням фахівця для точного розуміння та

різностороннього означення технічних явищ. Це створює сприятливий ґрунт для інтеграційного напрямку роботи мовця.

На соціальний аспект лінгвістичної мотивації суттєво впливає фактор постійного перебування мовця у мережі Інтернет, де актуалізується додаткова мотивація користувача, покликана інтегрувати мовця до ширшого англомовного професійного контексту: оригінального та перекладного. Виходячи на вищий, соціальний рівень мовних викликів і, опираючись на вже розбудований професійний вокабуляр, мовець може перейти від модусу сприйняття і розуміння до активної взаємодії з іншими фахівцями. У режимі діалогу, який закріплюється як основний, актуальними стають мовні форми з властивостями спонукання, оцінювання та реагування. Оскільки технічний спеціаліст перебуває у контексті професійних випробувань, вдосконалень та розвитку технологій, для нього будуть актуальними засоби, що забезпечать не лише номінацію, а й технічну нарацію. Для реалізації цієї мети мовець може залучати категорію *опорних дієслів* із виразно технічними конотаціями задля створення динамічного і діалогічного контексту, наприклад: *Database normalization prevents data redundancy. The implementation of a new technology guarantees fault tolerant data operations.* Результатом цього стане вміння мовця гнучко переходити від звичайної номінації технічних якостей (*simplicity, versatility*) до конструктивних дій із ними (*prevent redundancy, guarantee fault tolerant operations*). Опорні дієслова розширюють можливості технічної нарації і увиразнюють позицію мовця відносно інтерпретованих технологій та їх властивостей: *Databases offer a number of services such as automated backup, data retrieval and recovery mechanisms. Developers improve functionality of databases by using advanced query processing mechanisms. Databases scalability enables a database system to handle a growing amount of data.* Як бачимо із наведених прикладів, формування технічної нарації забезпечують опорні дієслова професійні вирази із конотаціями розвитку, потенціалу та можливостей технологій. Вони інтегрують мовлення до соціально маркованого контексту, розрахованого на оцінку, спонукання і реакцію аудиторії.

Вміння переключатися між контекстами рідної та іноземної мови прямо впливатиме на професійну успішність спеціаліста. Потреба міжнаціональних фахових зв'язків, які є необхідними для професіоналів, обмін досвідом, а також дискусії у колі колег-однодумців із різних країн актуалізують мовну толерантність, як прагнення

бути зрозумілим носіями мови і наблизитися до їх рівня. Принципи професійної солідарності, поваги і мовної толерантності є основою мотивації гармонійного позиціонування себе у середовищі носіїв мови. Практичні кроки, що відповідатимуть цьому аспекту інтеграційної мотивації передбачають поповнення фахового вокабуляру компонентами, розрахованими на носіїв мови. Для спеціаліста галузі комп'ютерних наук зразками таких професійних паттернів можуть бути: *query execution plan* (план виконання запити), *boilerplate code* (шаблонний код), *transactional boundaries* (межі транзакцій), *data lineage* (походження даних) та ін.

Віртуальне і реальне перебування у спільноті фахівців із різних країн сприятиме ідентифікації іноземної мови як складової власного професійного покликання. Оскільки професія є важливим елементом ідентичності людини, а мова – її виразником, для фахівця, що присвячує себе улюбленій справі, іноземна мова може стати однією із репрезентант професійного досвіду у міжкультурному просторі спілкування. Зразкове володіння іноземною мовою дозволяє мовцю мислити себе не працівником локальної компанії, а фахівцем великої професійної спільноти, об'єднаної технічними пріоритетами та мовою міжнародного спілкування, де цінність кожного спеціаліста визначатиметься не лише інтеграційним потенціалом, а й оригінальністю мислення та індивідуальними досягненнями. Ці процеси підкріплюватимуть мотивацію розбудови професійно активного словника відповідно до характеру самого мовця та його світогляду. Критеріями вивчення мови у такому випадку будуть точки дотику між особистісними пріоритетами, переконаннями мовця і мовним матеріалом. Формування власного мовленнєвого стилю є одним із найважливіших цілей лідерства у професійній комунікації. Наприклад, мовець, який має глибинну схильність до опису технологічних трендів буде мотивований реалізувати цю властиву для нього рису у власному активному вокабулярі. Практичним втіленням цього підходу буде засвоєння відповідного лексичного ресурсу і контексту, що може включати такі характерні звороти, об'єднані спільною семантикою: *There has been a shift towards cloud-based technology. Relational databases are becoming increasingly popular. Some types of databases are in gradual decline* та ін. Виокремлення індивідуальних аспектів інтеграційної мотивації та узгодження їх із практичними кроками навчального процесу забезпечить мовцю вияв творчих можливостей

та особистісно орієнтований напрям засвоєння мови.

Не менш актуальним є підхід візуалізації, тобто чіткого уявлення мовцем можливої іпостасі себе, «коли люди співвідносять свої дії з образом людини, якою хочуть стати у майбутньому, вони краще справляються з досягненням цілей у вивченні мови» [5]. Для мовця, що вивчає іноземну мову за професійним спрямуванням проєкція віртуального образу успішного комуніканта і цілеспрямований рух до нього є запорукою підтримання мотивації на високому рівні. Використання сучасних технологій, таких як відеоплатформи та відеоблоги, суголосне принципу візуалізації, коли мовець має змогу спостерігати за вимовою і вживанням професійних слів у середовищі носіїв мови. Цей підхід надає широкі можливості не тільки корекції вимови, а й зіставлення професійних манер мовлення з використанням як фонетичних так і лексичних інваріантів фахової термінології різними мовцями, наприклад: *transaction rollback / undo operation; concurrent / overlapping / simultaneous transactions*. Таким чином, візуалізована інтерпретація професійного навчального матеріалу мотивує до розширення можливостей термінологічної синонімії, дозволяючи мовцю обрати саме ті варіанти професійних зворотів, які стилістично близькі і відповідають його власній манері мовлення.

Висновки. Отже, для ефективного вивчення іноземної мови у професійному середовищі мовцю потрібно не тільки зрозуміти особливості власного типу фахової мотивації, а й подбати про гармонійну актуалізацію її основних компонентів. Мовець мотивований інструментально при вивченні типових комунікативних ситуацій та накопиченні професійного вокабуляру. Елементи інтегративної мотивації проявляються у сприятливих ситуаціях взаємодії з іншими мовцями. Ефективність удосконалення мовної компетентності буде залежати від гармонійного узгодження компонентів мотивації мовця з його практичними діями по відбору і засвоєнню навчального матеріалу, організованого за принципом особистісних прерогатив. Практична мотивація розуміння фахових ситуацій може сприяти вивченню термінологічного апарату з функціональними засобами іменникового та прикметникового словотвору, що забезпечать номінацію явищ та технологій цифрового світу. Наслідком позитивного впливу інструментальної мотивації стане чітке засвоєння способів технічної нарації, основними компонентами яких є значний масив опорних дієслівних конструкцій та професійно орієнто-

ваних виразів. Факторами впливу інтеграційної мотивації у міжнародному професійному середовищі можуть стати почуття мовної толерантності та бажання наблизитися до рівня найкомпетентніших мовців. Цьому сприяє практичний спосіб візуалізації, який в умовах сучасних медіа

технологій надає мовцю широкі можливості віртуального проектування індивідуального лінгвопрофілю, віднаходженню власного мовленнєвого стилю та реалізації особистісно орієнтованого напряму вивчення іноземної мови у професійному середовищі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Gardner, R. & Lambert, W. Attitudes and motivation in second language learning : Rowley, MA. Newbury House. 1972. 316 p.
2. McLeod, S. Maslow's Hierarchy of Needs. *Simply psychology*. 2026 February 8 : website. URL: <https://www.simplypsychology.org/maslow.html> (Last accessed: 16.02.2026).
3. Meritt, A. What motivates us to learn foreign languages. *The Telegraph*. 2013 February 28 : website. URL: <https://www.telegraph.co.uk/education/educationopinion/9900074/What-motivates-us-to-learn-foreign-languages.html> (Last accessed: 16.02.2026).
4. Merritt, A. Why learn a foreign language? The benefits of bilingualism. *The Telegraph*. 2013 June 19 : website. URL: <https://www.telegraph.co.uk/education/2018/03/27/learn-foreign-language-benefits-bilingualism/> (Last accessed: 16.02.2026).
5. Stefano, P. & Wadas M. What Motivates People to Learn a Foreign Language? ***Bilingualism matters at PSU***. 2023 : website. URL: <https://sites.psu.edu/bilingualismmatters/summer-fall-2023/featured-research/> (Last accessed: 16.02.2026).
6. Foreign language teaching methods. *The Language Learner. Lesson 2: Motivation*. 2010 : website. URL: <https://coerll.utexas.edu/methods/modules/learners/02/integrative.php> (Last accessed: 16.02.2026).
7. Motivation. *Wikipedia*. 2025: website. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/Мотивація> (Last accessed: 16.02.2026).

Стаття поширюється на умовах ліцензії відкритого доступу CC BY 4.0

Дата першого надходження статті до видання: 19.02.2026
Дата прийняття статті до друку після рецензування: 30.03.2026
Дата публікації (оприлюднення) статті: 07.05.2026